

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 5735
Tarih : 28.05.2024

10/1416

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2016 Bakanlar Kurulu kararıyla %82'si kamulaştırılan Diyarbakır Suriçi'ndeki büyük çaplı yıkıma sebep olan acele kamulaştırma kararlarının, reddedilen davaların, kamulaştırma sonrası yaratılan yeni askeri imar ve cezaevi mimarisiyle ilçenin tarihi-sosyal dokusunda oluşan ağır tahribatın tüm yönleriyle araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ederiz.

Ceylan AKÇA CUPOLO
Diyarbakır Milletvekili

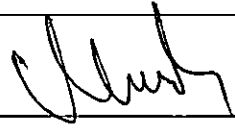
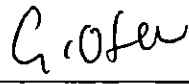
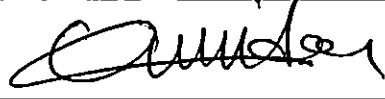
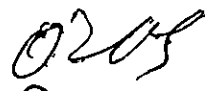
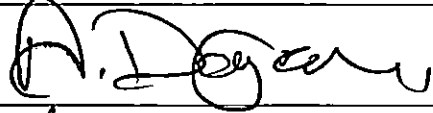
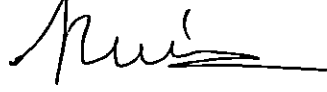
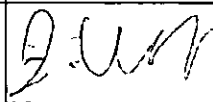
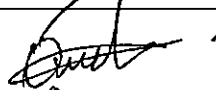
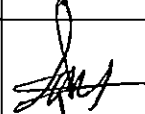
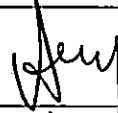
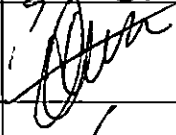
GEREKÇE

Mal-mülk üzerinde sahiplik ve kontrol/kullanım haklarını ifade eden mülkiyet hakkı; bireysel özgürlükler/haklar ve toplumsal düzen yönlerinden kritik öneme sahiptir. Bu temel hakkın karşısında dikilen, hakkı gölgede bırakan, hakkın kapsam ve sınırını deforme ederek kullanılamaz hale getiren acele kamulaştırma kararları (mülkiyet hakkına göz diken bir diğer yeni idari karar ise ‘rezerv bölge/yapı alanı kararları’), toplumsal düzenin temellerini şiddetle sarsmaktadır. İlçe ölçeğinde; tüm mahalleleri, içindeki tüm tescilli yapılarıyla alınan ilk acele kamulaştırma kararı ise Diyarbakır’da yaşanmıştır. 21 Mart 2016’da o dönemdeki adıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın istemi üzerine Bakanlar Kurulu’nca; yaklaşık 50 bin yurttaşın yaşadığı ve içerisinde kamu kurumlarına, yerel yönetimlere, Diyarbakır Barosuna ait tarihi ve kültürel miras niteliğinde olan ibadethane ve meskenleri de kapsayan, 6442 parsel, 16’sı Sur ilçesinde ve 2’si Yenişehir ilçesinde olmak üzere toplam 18 mahallenin tamamının acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir.

Diyarbakır’ın tarihi dokusunun yoğunluk merkezi olan ve dahası 2015’te UNESCO Dünya Mirası Listesinde yerini alan Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanında bulunan 448 sivil, 147 anıtsal olmak üzere toplam 595 yapıya ev sahipliği yapan ilçenin tarihi-sosyal dokusunda ağır tahribatlar yaratan bu karar alınırken; ne maliklerin, ne yerleşkede yaşayan/esnafılık yapan yurttaşların, ne sivil toplum örgütlerinin, ne meslek örgütlerinin, ne yerel yönetimlerin ne de UNESCO Alan Başkanlığının görüşüne dahi ihtiyaç duyulmamıştır. Keyfiyete dayalı kararlarda hesap vermenin/sorgulanmanın muafiyet vizesi olarak kullanılan kamulaştırma kararlarındaki “riskli alan” gerekçesi ise Sur örneğinde; tamamen düzmece bir gerekçedir. “Suriçi Afet Riskli Alan Master Planı’nda deprem riski yüksek yapıların sayısı 464, oranı ise sadece %6’dır. Oysa Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi’nin 80 sivil toplum kuruluşunun katılımıyla hazırladığı “Kent Sorunları ve Çözüm Önerileri/Diyarbakır” adlı raporunda “Bakanlar Kurulu kararıyla %82’si kamulaştırılan Suriçi’ndeki büyük çaplı yıkım ve yeniden inşa faaliyetleri Suriçi’ndeki alanın %50’sinin yok olmasına ve bütünlüğünün bozulmasına neden oldu” tespitiyle “riskli alan” gerekçesinin, halkın malına el koymak için kılıf olarak kullanıldığını ayan beyan göstermektedir. Güncel fiyatı 15 milyon olduğu görülen Suriçi’ndeki evler için 100-200 bin değer biçilmiş, bunu kabul etmeyenlere, oldukça yüksek meblağlarda borçlandırma yöntemiyle kentin dışındaki TOKİ konutlarında yahut yeni yapılacak konutlarda yer önerilmiş; yapımı tamamlanan ev ve dükkanlar ise Emlak Yönetim Hizmetleri ve Ticari A.Ş. tarafından açık arttırmayla sermayedarlara peşkeş çekilmiştir.

Maliklerin mülkleri üzerindeki tam kontrol ve kullanım haklarını kaybetmelerine neden olan bu kararlar; başta Anayasa'nın 35. maddesi olmak üzere, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 17. maddesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 1 Protokolü/1. maddesine ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 17. maddesine aykırılıklarıyla dava konusu edilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi "acele kamulaştırma" kararının kararlarına karşı açılan davaları, "Yasal mevzuata uygun ve meşru bir amaca yönelik olduğu, mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı" gerekçesiyle jet hızıyla reddetmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillenen ve restorasyon projesi onaylanan/tamamlanan yapıların maliklerinin Danıştaya açtıkları davalarsa (örn. Danıştay 6. Dairesi) "hukuka aykırılık bulunmadığı" ileri sürülerek yine ret ile sonuçlanmıştır. On binlerce yurttaş bir sabah ansızın, yapı güvenliği konusunda hiçbir sıkıntısı olmayan, doğup büyüdüğü bu evlerinin kamulaştırıldığını ve artık orada yaşayamayacaklarını öğrenmişlerdir. 1990'lı yıllarda yaşanan köy yakmaları sonucu Sur'daki mahallelere göç etmek zorunda kalan bu aileler, bir kez daha zorla yerlerinden edilmişlerdir. Ancak tıpkı köy boşaltmalarında yaşandığı gibi tüm bu haklı davalar da AİHM'de kazanılacaktır.

Bu bağlamda %82'si kamulaştırılan Diyarbakır Suriçi'ndeki büyük çaplı yıkıma sebep olan acele kamulaştırma kararlarının, reddedilen davaların, kamulaştırma sonrası yaratılan yeni askeri imar ve cezaevi mimarisiyle ilçenin tarihi-sosyal dokusunda oluşan ağır tahribatın tüm yönleriyle araştırılması amacıyla bir Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	MAHMUT DİNDAR	VAN	
4	NEJLA DEMİR	AĞRI	
5	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
6	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
7	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
8	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
9	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKI	BATMAN	
10	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
11	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
12	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
13	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	
14	YILMAZ HUN	IĞDIR	
15	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
16	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
17	ALİ BOZAN	MERSİN	
18	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
19	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
20	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	